

Knižní produkce je soustředěna hlavně v Gosizdatu (Gosudarstvennoje izdatel'stvo — státní nakladatelství). V tomto nakladatelství je zaměstnána velká řada nejlepších moderních knižních umělců. Je třeba z nich jmenovati alespoň: Čechovin, Mitrochim, Bruni, Vatagin, Lissickij, Altman, Nivinskij, Antňkov, Falilejev, Rerberg, Pavlov, Dejneka, K. Kuzněcov, Titov, Rodčenko, Alekrinskij, Alexejev, Francuz, Bulgakov, Seltkevič, Chyžinskij, Benucha, Lapšin, Gan, Ribnikov, Mogilevskij, Samirašilo, a j. Vedle Gosizdatu RSFSR, který vydává přes 60% veškeré knižní produkce, pracují ještě jiná významná nakladatelství: „Zemlja i Fabrika“, „Vremja“, „Zentrozdat“, „Sabalnikovič“, „Komitét pro popularisaci umění“, atd. Hlavní váha při umělecké výpravě knihy klade se v SSSR nyní především jednak

na ilustrace knih pro děti a jednak na celkovou úpravu a konstrukci knihy i obálky. Jsou vydávány i vzorné edice a klasická díla. Ale knihy pro děti zaměstnávají nejvíce umělecké síly.

Obálce soudobé ruské knihy věnuje se obzvláštní zájem: jsou obálky ilustrativní, dekorativní, konstruktivní a pod. Některé obálky dosahují pozoruhodné dokonalosti. Upozorňujeme na obálky, reprodukované sítkou, od Iljima z „Nižpolygrafu“ v Nižním Novgorodě.

Na Ukrajině existují tato nakladatelství: „Gosizdat USSR“, „Knigospilka“, na Bílé Rusi: „Běloruské nakladatelství“ v Minsku, ale velmi usiluje o zvýšení úrovně domácí knižní kultury, ke kterémužto cíli zve k spolupráci umělce i teoretiky.

Pfeř. J. N.

element a vynález

El. Lissickij

Dvě momenta určuje moderní tvorbu: 1. *element*
2. *vynález*

1. ELEMENT

Moderní tvůrce zkoumá položený úkol podle funkcí, jimž má učiniti zadosť. Podle toho volí pro každou funkci element, jenž jí odpovídá. Elementy jsou:

Elementy plastické.

a) *kubus* — obsahuje rovnou plochu, hranu, pravý úhel v třech základních směrech. Je-li nazírán průčelně, jako stojící na jedné ze svých ploch, má obrys kvadraticko-statický. Je-li nazírán jako postavený na špičku, jeví se jeho obrys jako šestiúhelník, dynamicky.

b) *konus* — vzniká na základně kruhu, elipsy, s nárysem trojúhelníku, paraboly, hyperboly, spirály. Přeložíme-li vrchol do nekonečna, stane se válce.

c) *koule* — krystalisace Univerza.

Tím jsou dány plastické elementy pro vše uzavřené či otevřené, co se stává. *Uzavřené systémy*: Dům (kubus), Síla, Elevátory, (válec), Balon, (koule), Plakátovací zeď, Antická socha a t. d.

Otevřené systémy: Eiffelova věž. Tatlinova věž. Mosty. Aeroplán. Světelné reklamy s jednotlivými rozsvěcujícími se písmenami. Tatlinovy kontreliefy a t. d.

Jsou-li uvedeny dva nebo více elementů ve vztah, vzniká napětí. Způsob jakým se uvádějí síly tohoto napětí v rovnováhu, určuje výstavbu. K silám

tíhy, (břemeno a opora), přistupují v moderní tvorbě i síly tahu jako nový výraz. Tak vzniká žebro, otevřený systém. Moderní tvorba odlišuje části napětí od ohraničujících a obklopujících částí. Nechce zahalovat, maskovat, dekorovat. Je to zdraví nahoty.

Elementy materiálůvé:

podle odporu: Beton (tlak, tíha), Železo (tah)

„ zpracování: Aluminium (stance), Sklo (lítí) a t. d.

„ požadavků co do zatížení anebo co do ohraničení: Ohraničující materiály jsou: sklo, vulkanisované látky, umělé, dřevěné desky a j. Tim jsou pro nás dány zevní kvality plochy: drsnost či hladkost, zrnitost či vyleštěnost, lesklost, průsvitnost, a t. d. Tak vzniká zároveň optická a zároveň taktilní její působivost. Tento fakt zdokonalilo zejména moderní malířství, jež pro ostatní obory vůbec vykonalo práci razitele nových cest.

Elementy barvy:

Jedná se o nelomenou barvu, tedy nikoliv o valeur a rovněž nikoliv o tón, které jsou vlastní samému materiálu, nýbrž o barvu, která usiluje o direktivní fyziologickou působivost. Červeň, maximální pulsace. Bílá, barva hygieny a prostoru. Černá, ničící objemy. V moderním městě může barva sloužiti funkci udávání směru: všechny třídy téhož směru mohou býti opatřeny touž barvou, na př. ve vyšších patrech. Což odpovídá i požadavku pátého průčelí, rovné střechy, při pohledu shora, pro orientaci létaadel.

Elementy tvorby, které máme k dispozici, daly by se seřadit a uspořádat v přehledné tabulce jako je na př. tabulka elementů chemických. Již samy o sobě jsou tyto elementy pro nás vhodnějším materiálem než všechna historická a zděděná veteš, s níž si dosud lidé hráli. Pouhé sestavení elementů může v nejlepším případě poskytnouti prostředky estetického kouzla, což dnes nepotřebujeme. Mnohem více záleží na způsobu, jímž jsou sestaveny, a zde přicházíme k druhému komponentu moderní tvorby:

2. VYNÁLEZ

Moderní tvůrce zkoumá položený úkol podle funkcí, jimž má učiniti zadosť. Podle toho volí pro dané funkce nejjednodušší, „nejsamozřejmější“ sestavu z příslušných elementů. Tato „samozřejmost“ je vynálezem. Musíme tedy býti vždy vynálezci. Tak povstává forma jako resultát úkolu, t. j. elementů a vynálezu. Neznáme formy o sobě. Vynálezce klade, sám o své vůli, nové požadavky na stávající elementy a tak jsou vytvářeny nové materiály, nové barvy a t. d.

Technika pod vysokým tlakem života, jenž se sociálně přeměňuje, nastoupila cestu elementu a vynálezu. Umění nepocítilo již po řadu století přímého tlaku života, stalo se „svobodným“ a se svou „svobodou“ zabloudilo na cesty cizopasení a využitkování zásob minulosti. Tak stojíme dnes na jedné straně mezi radiem a leteckou dopravou, a na druhé straně mezi egyptsko-řecko-firsko-gotickou maškarádou. Moderní tvůrce, jenž očekává nové životní úkoly, je nucen klásti je sám sobě. Proto dnes vykoná se to nejdůležitější

v laboratorní práci. Tam vzniká zvládnutí „číslo“, logika výstavby; to znamená, že vynálezce nemusí počítat, ví, že jedna rovná se jedné, ale jeho bytost obsahuje v sobě jasnou a jednoduchou matematickou formuli. Tak dospívá moderní tvorba k *univerzálním* výkonům, jako jest na př. aeroplán, jenž není výkonem toliko německým, toliko francouzským, toliko ruským, toliko americkým. Vynálezavost jest *univerzální* silou, biomechanickou silou, jež žene vše přes překonání překážek svou cestou vpřed.

Oba elementy moderní tvorby: element a vynález, jsou neodlučitelné.

Autoris. překl. J. N.

sovětský konstruktivismus

Karel Teige

Konstruktivisté, malíři, sochaři i grafikové, pocítili a poznali, že v dnešní době, v níž vše hluboký zápas, třídní vojna světů, nemá umění, slabošská dekorace, dosti síly, aby modelovalo a utvářelo život. Od posmyslné, osobnické krásy přešli k tvorbě užitářních hodnot. Mystickou estetiku zaměnili za estetiku užitářní a industriální. Základním problémem stal se *problém vztahu mezi estetickou a průmyslovou tvorbou*: v umělcích probudila se s konstruktivismem touha, míti účast na vytváření nových forem života. Vyšli demonstrativně ven do ulic. Věnovali se formové výpravě lidových slavností, projektům úředních budov a participovali při výrobě předmětů denní potřeby, nábytku, skla, porcelánu a pod. Pochopili nutnost nezdobiti takové výrobky elementy vypůjčenými z „umění“, ale zúčastniti se organicky jejich fabrikace: *vyráběti, a ne aplikovati a zdobiti!* V tomto pyšném snu o *industrialisaci umění* bylo mnoho naděje v novou budoucnost estetické tvorby a trochu romantiky, byť romantiky na raby. Malíři, vyzbrojeni zastaralým femesalným náčiním, středověkými nástroji, smatení bludní rytíři palety a štětce, rydla či dšata, stanuli užasli tváří v tvář konstruktivismu a moderní technice, zákonům lehké oceli, normalisace a ekonomisace, udivení exaktní řečí strojů, tak odlišnou od nedochůdného umělecko-femesalného blábolení. Noví umělci musí býti především lidmi nové kultury a civilisace — ne kultury umělecko-průmyslové, dekorující a aplikující, nýbrž lidmi civilisace stroje, tvůrci a vý-

robní. Konstruktivismus je definitivním překonáním Ruskina a Morrisa, ideologů manufaktury a apoštoů středověku, kteří, smilkové a utopisti, byli rosdrceni technickou kulturou a vítězným rozmachem průmyslu.

Konstruktivismus je vyznáním nové sovětské architektury: a nejen to, je vyznáním celé sovětské moderny; jeho metody uplatňují se v umění polygrafickém stejně jako filmovém a divadelním. Konstruktivismus zrodil se z kolektivní práce ruských moderních autorů po bolševické revoluci, vznikl jako směr a názor v sovět. Rusku, je zřejmě inspirován duchem této revoluce, duchem socialistické výstavby, duchem nové epochy v dějích lidské myšlenky, práce a civilisace. V soulase s vývojem socialistické práce a organisace rozvinul se z prvotního uměleckého ismu v metodiku *veškeré věcné, účelné, sociálně regulované tvůrčivé práce, osvobozené od vykořisťování a reprodukční pfitěže*; jest zkrátka směrnicí moderní tvorby, způsobem myšlení dialekticky-materialistického a funkcionálního. Vliv konstruktivismu proniká mohutně na západ do všech intelektuelních středisk Evropy. Konstruktivismem stává se ruské moderní umění (slova umění používám zde jen z nedostatku vhodnějšího pojmenování) jako celek faktem provažadé mezimirodní kulturní důležitosti, kdežto dříve, kromě prací hesky jednotlivců, žijících ostatně většinou v cizině, daleko od bývalého carského Ruska, bylo uměním celkem druhořadého a provinciálního významu. Všecka významná